

TÁRCZA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGYAR NEMZ. MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL

1901. ÁPRILIS 1-TŐL JUNIUS 30-IKÁIG.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokban 1936 db., áthelyezés útján 1 db., ajándék útján 107 db., vétel útján 271 db., összesen 2315 darab nyomtatvánnyal szaporodott. Ezen felül köteles példányok czímén beérkezett: alapszabály 213 db., falragasz 746 db., gyászjelentés 1765 db., hivatalos irat 132 db., műsor 208 db., perirat 21 db., püspöki körlevél 134 db., színlap 2420 db., zárszámadás és jelentés 1489 db., vegyes 634 db., összesen 7762 db. apró nyomtatvány.

Vételre fordított 1552 korona 98 fillér és 67⁵⁰ márka.

A könyvtár nyomtatványi osztályának anyagát a következők szaporították ajándékaikkal: Abo város múzeuma (5 db.), Aldásy Antal (2 db.), a Bányászati és Kohászati Lapok szerkesztősége Besztercebányáról, a bécsi császári tudományos akadémia (4 db.), a bécsi cs. kir. központi statisztikai bizottság (2 db.), Budapest székesfőváros tanácsa, Csiki Ernő, Eisler Mátyás Kolozsvárról (2 db.), Esterházy Sándor Kassáról (2 db.), Farkas R., Fejérpatak László (2 db.), Firtinger Károly, a m. kir. földmivelésügyi ministerium, Fraknói Vilmos (14 db.), Havran Dániel, Herman Ottó, Hódmezővásárhely tanácsa, Horváth Géza (2 db.), Hory Endre Kolozsvárról, a képviselőházi iroda (11 db.), Náday Ferencz A.-Dabosról, a magyar heraldikai és genealogiai társaság, a magyar kir. földtani intézet, a Magyar Nemzeti Múzeum irodája, a Magyar Tud. Akadémia (6 db.), Mártoffy Imre Ujpestről, Mayor John Cambridgeből, a m. kir. meteorologiai intézet, a Múbarátok

köre, Müller Adolf, az országos állatvédő egyesület (2 db.), az országos múzeum- és könyvtár-bizottság, az Országos Törvénytár szerkesztősége (2db.), az osztrák cs. k. kereskedelmi miniszterium, Sepsiszentgyörgy város tanácsa, a bécsi svéd-norvég követség, Szalay Imre, Teutsch Gyula Brassóból, a triesti ált. biztosító társaság, az uruguayi köztársaság kormánya, a vallás- és közoktatásügyi miniszterium, Vámbéry Rusztem (7 db.), Vámosy István Pozsonyból, Weigl Sándor Bécsből (12 db.).

Nevezetesebb szerzemények: Canisius P. Keresztény tudománynak rövid summája. Nagyszombat, 1596. (50 koronáért). Hodosy S., Eőrálló toronyban helyzetetett vigyázó. Debreczen, (70 koronáért). Mindakettő unicum. Historia az Volter királynak az Francisco éneke nótájára. Lőcse, 1640. (Ajándék). Biblia töredék a Vizsolyi-biblia betűivel, könyvtábláról kiáztatva.

A könyvtár helyiségeiben 3620 egyén 8816 kötet nyomtatványt, kölcsönzés útján pedig 448 egyén 650 kötetet használt.

A lefolyt évnegyedben 901 munka osztályoztatott, a melyekről összesen 1212 czedula készítettett. Kötés alá lett készítve 437 munka 592 kötetben.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe a negyedév folyamán 568 csomag érkezett; ugyaninnen 665 levél expediatotott, a miből 490 reklamálás volt.

II.

A *kézirattár* a lefolyt évnegyedben ajándék útján 2 irodalmi levéllel, vásárlás útján 502 irodalmi levéllel, 37 kézirattal és 5 db. irodalmi analektával gyarapodott. Az aránylag nagymérvű gyarapodás legfőbb tényezője Egressy Gábor nagynevű színművészünk irodalmi hagyatékának és levelezésének megszerzése volt. E nagybecsű gyűjtemény, a mely részben Mai Henrik és fia antikvár cégtől, részben Egressy Akos színművésztől 1120 koronáért szerkesztetett meg, 18 kézirattal és 651 irodalmi levéllel és 87 irodalmi analektával gazdagította a kézirattarat. A kéziratok közt vannak Egressy Gábor törökországi naplója és színművészeti tankönyve is, mindkettő telve nyilvánosságra még nem jutott részletekkel. A levelezés pedig nemcsak a magyarországi színészet történetének első rangú forrás anyaga, hanem irodalomtörténeti szempontból is igen becses anyagot foglal magában s e mellett a szabadságharczra és az emigrációra vonatkozó darabokban is igen gazdag. Kétségtelen, hogy a szerzemény a könyvtár újabb gyarapodásai között a legbecsesebbek és legérdekesebbek közé tartozik. Egyéb szerzemények Cohentől 6 db. irodalmi levél, a Pulszky levelezés kiegészítéseül, továbbá aukció útján Heberle kölni antikvártól 10 db. irodalmi levél, Gilhofer és Ranschburg bécsi antikvár czégtől 6 db. irodalmi levél és két kézirat, köztük

Koburg Ferdinánd hg. és felesége, szül. Koháry Mária hgnó gyermekeinek szüleihez írt üdvözlő verseiből és leveleiből egy kolligatumban. A vásárlásokra fordított összeg 1312 korona 68 fillér és 118 márká 10 pfennig. Ajándékozók voltak dr. Jókai Mór, ki Frecskay János közvetítésével br. Jósika Miklós egy igen érdekes levelével, és dr. Takáts Sándor, a ki egy ismeretlennek Kisfaludy Sándorhoz írt levelével gazdagította az irodalmi levélgyűjteményt.

Az újabb szerzemények feldolgozása megtörtént, kivéve az Egressy-gyűjteményt, melynek végleges rendezése még folyamatban van.

Az évnegyed folyamán 41 kutató 147 kéziratot használt.

III.

A *hírlap-osztály* gyarapodása. *a)* Köteles példányokból: kimutatással csomagban: 522 hírlap 14,563 száma; egyes számokban 4335 szám; *b)* Ajándék a Nemzeti kaszitótól 1237 szám, Vadnay Károly úrtól Hölgfutár 1856—61 és Emich Gusztáv úrtól a Bolond Miska 1860—67. és a Handabanda 1863 évfolyamai, és 15 hetilap 2403 száma; összesen 537 évf. 22.538 száma.

A könyvtár helyiségében 658 olvasó 1419 kötet hírlapot, házon kívül 4 olvasó 18 kötet hírlapot, összesen: 662 olvasó 1437 kötet hírlapot használt.

Czéduláztatott 30 új hírlap és 303 évfolyam, kötés alá adott 253 kötet hírlap.

A köteles példányok, melyek kimutatással (csomagokban) érkeztek be, a gyarapodási könyvbe irattak és a nyilvántartási lapokra vezettettek; ezeken kívül a számokban beérkezett hírlapok is összegezve osztályoztattak és elhelyeztettek.

IV.

A *levéltári osztály* a lefolyt érnegyedben ajándék útján 154 db. irattal és 1 fényképpel, vétel útján 1387 db. irattal és 31 fénykép másolattal, összesen 1573 darabbal, s azonkívül letétemény útján több ezerre menő irattal gyarapodott.

Vételre fordított 1638 kor. 89 fill. és 69 márká 80 pf.

A törzsanyag gyarapodása között van 2 db. középkori oklevél, 182 db. újkori irat, 3 db. czéhirat, 1282 db. az 1848/49-iki szabadságharcra és az emigrációra vonatkozó irat és 32 fénykép.

Ajándékaikkal Forgách József Kassáról, Joachim Gyula Gyórból (néhai Rajkai Ragos Kálmán 1848/49-iki honvédszázados hagyatékából), Óváry Lipót orsz. levéltárnok, Püspöky Gráciaán, Varjasi Suhajda József, Thuróczy Vilmos, Nyitra vármegye főispánja és Weinwurm Antal, letétemény útján Szirmay Balamér gyarapították gyűjteményünket.

Nevezetesebb szerzeményeink között első helyen említendő Dunyov István 1861-iki olasz legiobeli ezredes levelezése, mely vétel útján jutott birtokunkba. Az 1269 darabot számláló gyűjteményben vannak levelek Kossuth Lajostól, Ihász Dánieltől, Pulszky Ferencztől, Klapka Györgytől, Türr Istvántól, Helfy Ignácztól s az emigráció több más nevezetes alakjától. A gyűjtemény az 1848/49-iki szabadságharcra és az emigrációra vonatkozó iratok csoportjában, az olasz legió iratai függeléke gyanánt fog elhelyeztetni. Ugyancsak e csoportot gazdagítja egy 69 darabból álló 1848/49-iki kiáltvány-gyűjtemény, mely jobbára ritka, ma már nehezen hozzáférhető darabokat foglal magában.

Letétemény útján a Szirmay-családnak már korábban elhelyezett levéltára gyarapodott a család borsodi ágának több ezerre menő irataival.

A lefolyt évnegyedben 54 kutató 11584 darab iratot használt. Kikölcsönöztetett 22 térítvényen 411 db. irat, 34 db. fényképmásolat és 1 db. pecséthasonmás.

Az új szerzemények mind feldolgoztattak, köztük a Dunyov-féle levelezés is, melynek bevezetése az osztály növedéki naplójába most folyik s néhány nap múlva be lesz fejezve. A törzsananyagból az 1848/49-iki osztrák mozgalmakra vonatkozó kiáltványok gyűjteménye rendeztetett, és az egész nagy 1848/49-es kiáltvány-gyűjteményről megkezdetett a kettős (év és kiállító szerinti) czédula-katalogus elkészítése. A családi levéltárak közül a Tallián és a Tihanyi családok levéltárai teljesen rendeztettek; a Tallián család levéltár 4 db. XIII., 71 db. XIV., 139 db. XV. és 24 db. XVI. századi, tehát 237 db. mohácsi vész előtti eredeti okiratot és 14 db. másolatot, továbbá 123 db. XVI., 962 db. XVII., 4132 db. XVIII. és 2610 db. XIX. századi iratot s 43 db. genealogiát, 29 elenchust és 8 rajzot, összesen 8158 darabot, a Tihanyi család levéltára pedig 19 db. XV. századi eredeti oklevelet 66 db. mohácsi vész előtti oklevél másolatát, 119 db. XVI., 915 db. XVII., 6850 db. XVIII., 6548 db. XIX. századi iratot, 268 db. genealogiát, 142 elenchust és 28 rajzot, összesen 14,955 darabot foglal magában. Folyamatban van a Szirmay és a Melczér családok levéltárának rendezése.

Végül dr. Áldásy Antal segédőr befejezte a levéltári osztályban őrzött címeres-levelek rendszeres katalogusát, melylyel az osztály kiadványainak sorozatát legközelebb reméljük megkezdhetni.